

Foreropplaeringskonferansen 2022

Trondheim 24-25/11, 2022

Visjoner om foreropplaering og krav til trafikklaererens kompetanse

Christer R Wickman,
Förbundssekreterare
Sveriges Trafikutbildares Riksförbund
Branschorganisation för ungefär 80%
av Sverige trafikutbildare.
Bildades 1939.

Totalt ca 850 utbildningsföretag och
3070 trafiklärare i branschen.

Total omsättning: ca 2,7 miljarder SEK.

Förarutbildning – en väg till klimatsmart och trafiksäker mobilism

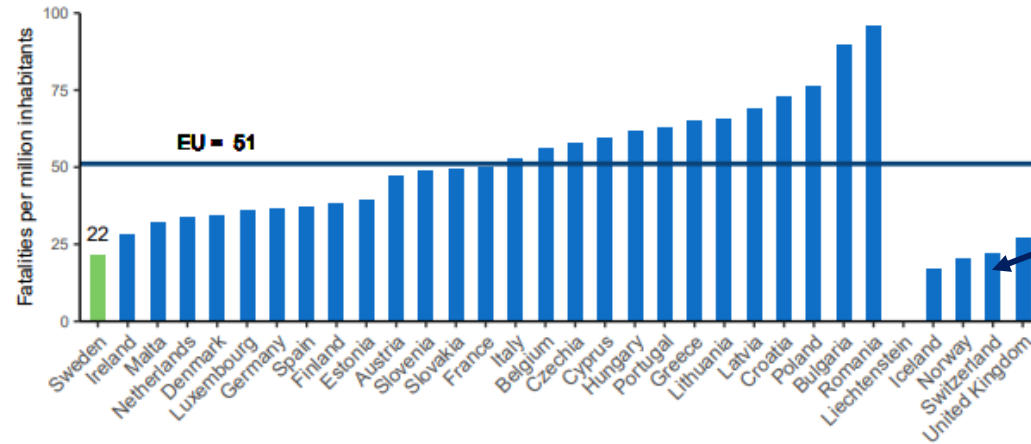
Utbildarens perspektiv

Verkligheten, visioner och krav för trafikläraryrket

Trafikutbildningens (och trafiklärarens) roll kan utvecklas – en delvis outnyttjad resurs för trafiksäkerhet och klimatsmart mobilism i Sverige.

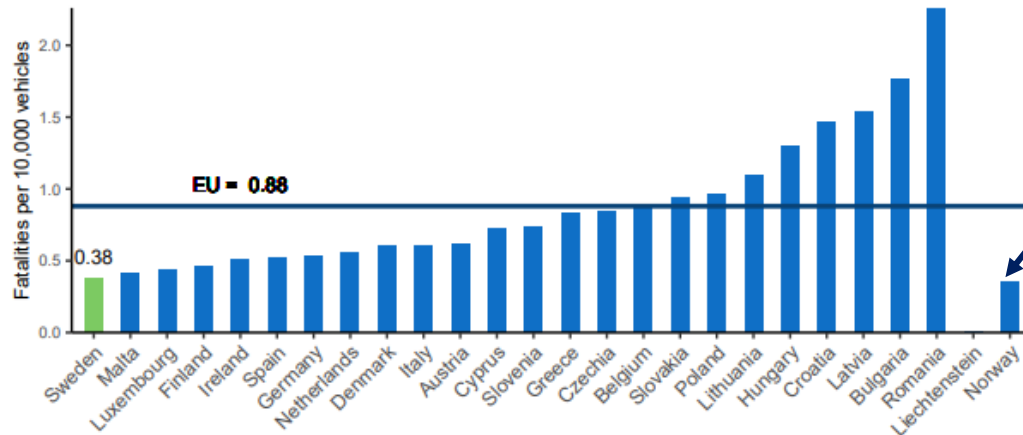
Sverige – bäst inom EU på trafiksäkerhet

Figure 1. Number of road fatalities per million inhabitants (2019). Source: CARE & EUROSTAT

National Road Safety Profile – Sweden

Figure 2. Number of road fatalities per 10,000 registered vehicles (2019). Source: CARE & EUROSTAT

“...When the number of vehicles is taken into account, **Sweden still performs better than all EU countries** with a rate of 0.38 fatalities per 10,000 registered vehicles in 2019.”

Men...

*...i likhet med schack och skidåkning, är **Norge** bäst i världen även på trafiksäkerhet!*

Tomas Eneroth

“...Nollvisionen var modig när den togs fram 1997 och när vi nu tittar på 25 års trafiksäkerhetsarbete kan vi säga att det varit en succé.”

Sverige: mål att halvera antal döda i trafiken till 2030,

...men vi tillåter samtidigt att trafiken blir en lek- och brottsplats (och dödsfälla) för barn genom A-traktorer!

AFTONBLADET TISDAG 12 OKTOBER 2021
Dagens namn: Valfrid, Manfred

START SPORT NÖJE PLUS TV TIPSA KULTUR LEDARE

Sluta att låta våra barn leka ute i trafiken

Debattörerna: Skärp reglerna för A-traktorer och elsparkcyklar

PUBLICERAD: 26 SEPTEMBER | UPPDATERAD: 30 SEPTEMBER

🗨️ Detta är en debattartikel. Det är skribenten som står för åsikterna som förs fram i texten, inte Aftonbladet.

För att få köra A-traktor krävs några timmars praktisk övning på en moped. Säkerhetskraven för elsparkcyklar är i stort sett obefintliga. Vi måste anpassa regelverket till den verklighet vi alla lever i.

AFTONBLADET MÅNDAG 7 NOVEMBER 2022
Dagens namn: Ingegerd, Ingela

A-traktorer borde inte få finnas på vägarna

Trafikutbildarna: Vuxenvärlden måste ta ansvar

PUBLICERAD: 31 OKTOBER | UPPDATERAD: 31 OKTOBER

🗨️ Detta är en debattartikel. Det är skribenten som står för åsikterna som förs fram i texten, inte Aftonbladet.

Vi ifrågasätter varför A-traktorer överhuvudtaget finns på svenska vägar. Är 2022 borde det gå att möta unga människors transportbehov på ett säkrare och mer miljövänligt sätt, både för dem själva och för omgivningen, skriver Benny Gunnarsson, förbundsordförande STR.
Foto: STAFFAN GUSTAVSSON, TT

DEBATT

DEBATT. Den första november lämnar Transportstyrelsen sitt åtgärdsförslag om A-traktorer som förväntas innehålla vissa regelskärpningar.

Sveriges Trafikutbildares riksförbund, STR, ifrågasätter varför A-traktorer överhuvudtaget finns på svenska vägar. Redan 1975 försökte dåvarande Trafiksäkerhetsverket fasa ut dessa fordon, men vek sig för protester.

Vi bör fråga oss om dessa fordon verkligen behövs i dag? Både EPA- och A-traktorer är en märklig konsekvens av både ett förlegat behov från andra världskriget och ett undantag från EU-direktiv.

Är 2022 borde det gå att möta unga människors transportbehov på ett säkrare och mer miljövänligt sätt, både för dem själva och för omgivningen.

Sverige är unikt i Europa med att tillåta A-traktorer. Detta skapar ytterligare en risk

Så det är lämpligt med *ydmjukhet* och inte *skryte*!

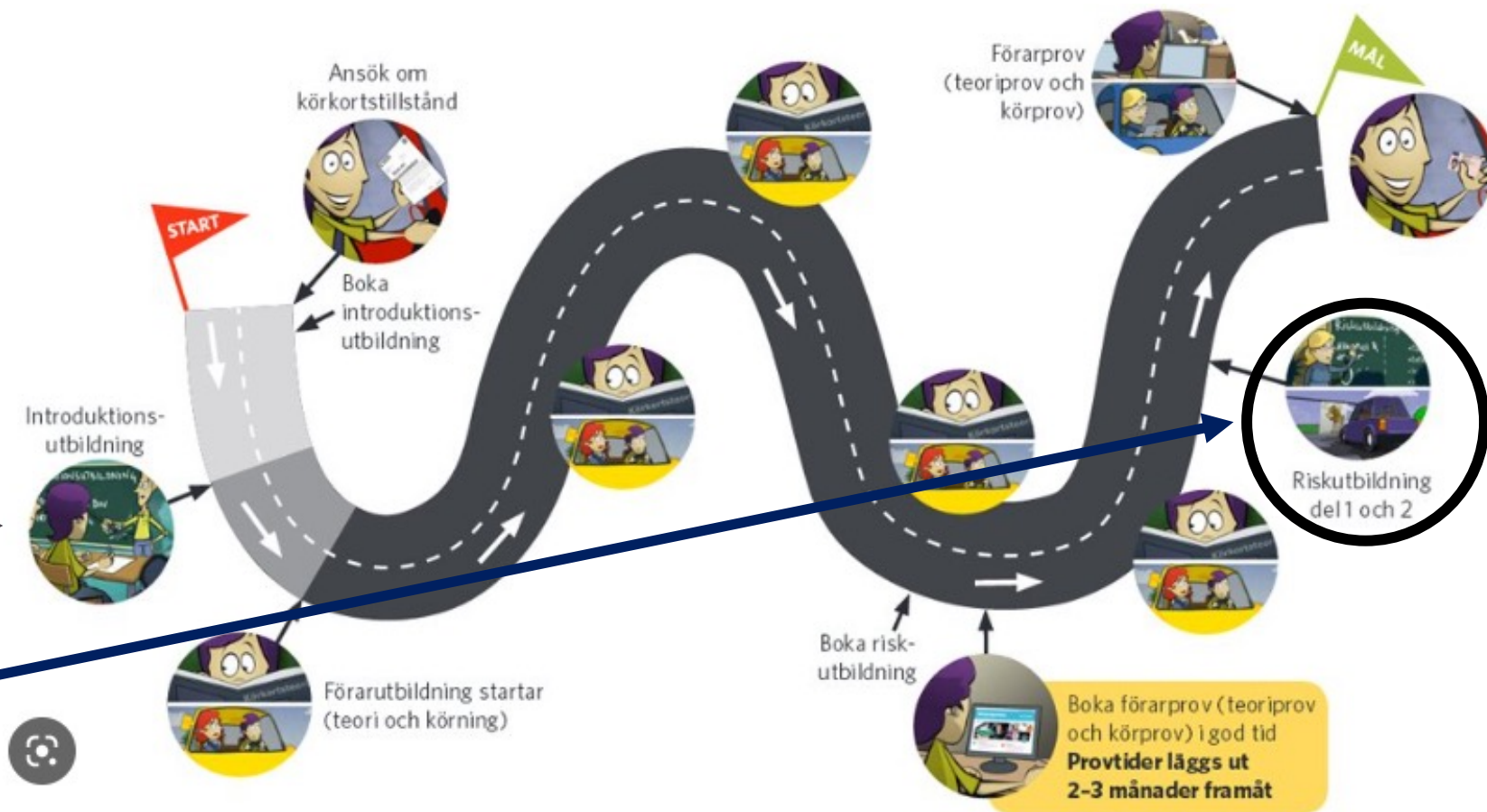
Nej, det är *inte* perfekt i Sverige – vi har mycket att lära!

*Vi satsar mycket på teknik, och mindre på människor
(i 90-95% av olyckorna är den mänskliga faktorn inblandad).*

Teori och praktik är beroende av varandra, men tillåts vara separerade i Sverige.

Vägen till körkortet - det svenska förarutbildningssystemet

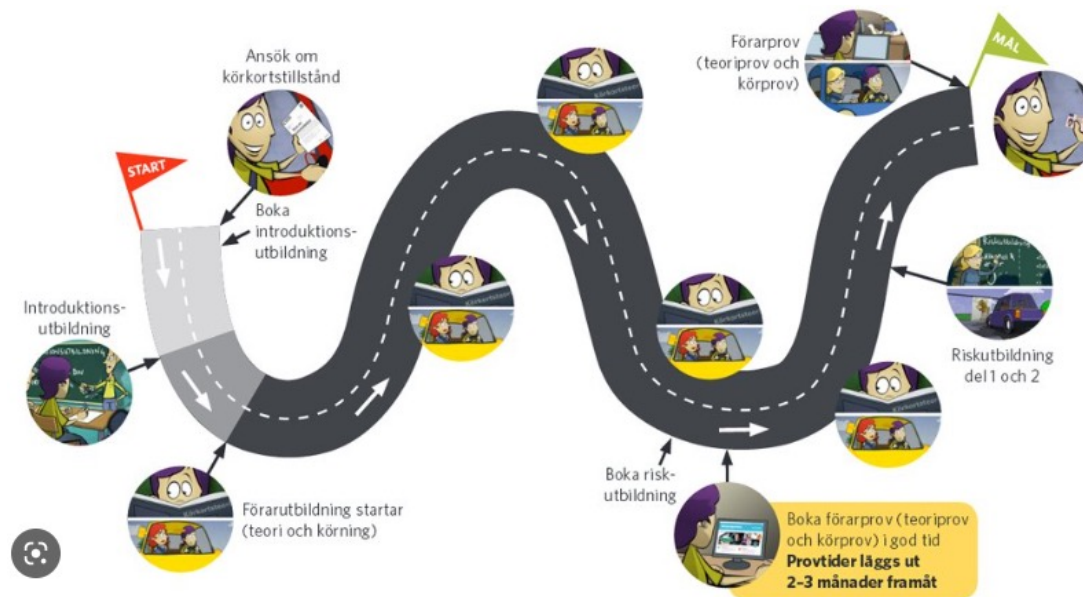
Halvering av
övningskörningsolyckor!

Endast ett krav på utbildning: teoretisk och
praktisk (*glattkjoring*) riskutbildning – totalt 6.h

Vägen till körkortet - det svenska förarutbildningssystemet

Frihet!
Eleven väljer väg!

Frihet...?

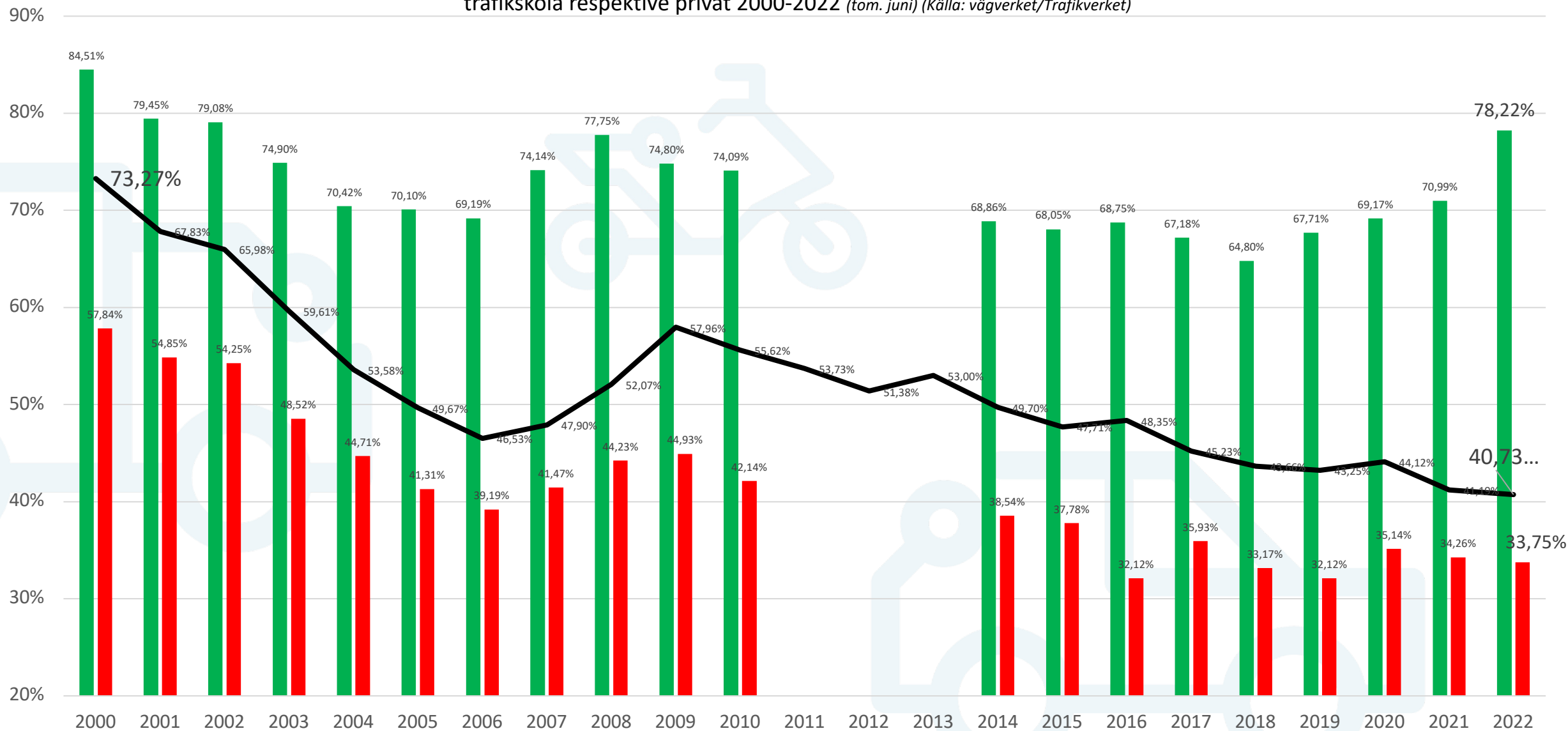
**...vem gagnas av frihet att misslyckas utan att ges förutsättningar att
förstå varför?!**

Verkligheten

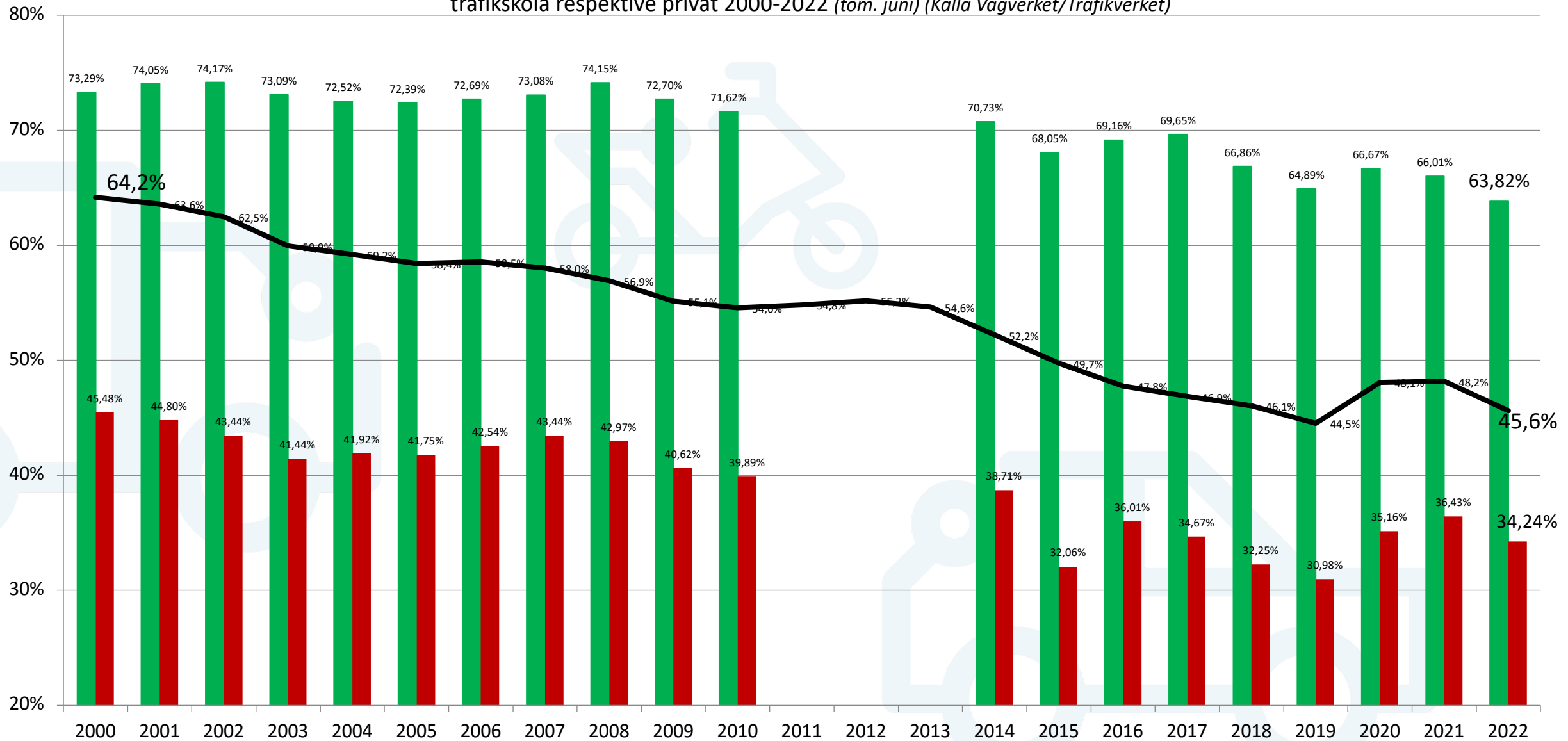
Trafikutbildaren får relativt sällan möjligheten att göra det jobb som kursplanen och systemet syftar till.

- Saker görs i fel ordning – utbildning påbörjas inte sällan efter underkänt prov.
- Konsekvenser?!
- Underkända prov och onödigt kostsamma körkort!

Andel godkända **teoriprov - B** - Totalt (förstagångsprov och omprov), anmälda via trafikskola respektive privat 2000-2022 (tom. juni) (Källa: vägverket/Trafikverket)

Andel godkända **körprov - B** – Totalt (förstagångsprov och omprov), anmälda via trafikskola respektive privat 2000-2022 (tom. juni) (Källa Vägverket/Trafikverket)

Slutsatser

Varför?:

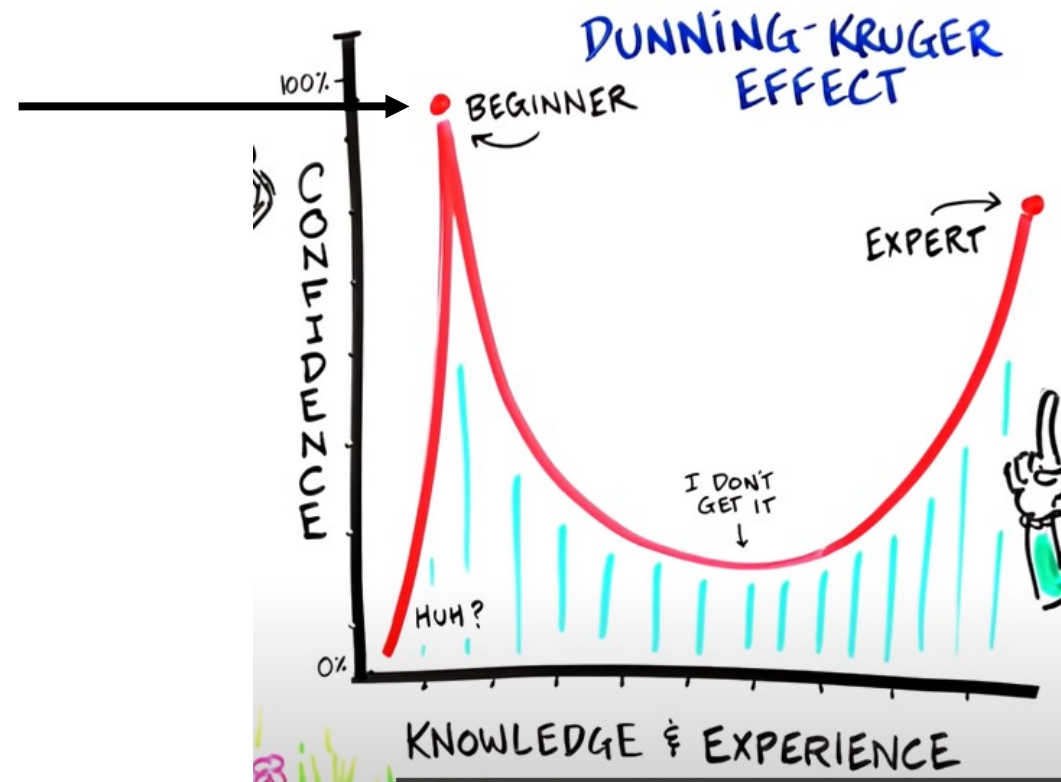
- Det svenska förarutbildningssystemet är präglad av **goda intentioner** och förhoppningar av att individer agerar utifrån hur systemet är tänkt att fungera.
- Men alltför stor makt och ansvar lämnas idag åt körkortstagaren.
- Vilket forskningen visat att elever normalt inte kan hantera.

Slutsatser

Varför?:

- Dunning-Kruger effekten: "den som inte har kunskap också är oförmögen att förstå att han eller hon överskattar sin kunskap och/eller förmåga."

provstillfälle

Slutsatser

Vad får det för konsekvenser?:

- Nedåtgående trend sedan 20 år: hög andel underkända prov.
- Enbart de direkta kostnaderna för elevernas underkända prov: 250 miljoner SEK/år.
- **Falska** trafikskolor och **provbedrägerier** ökar.
- **Avhopp**, onödigt **tids- och kostsam process** för de som fullföljer samt att en del **avstår**.

Mål

- Målet för professionella trafikutbildare är att påverka **beteende** och **kunskaper** enligt GDE-matrisen (Goals for Driver Education).

GDE-matrisen

Mål med utbildning

Provet mäter

	Kunskaper och färdigheter	Risikhöjande faktorer	Självbedömning
Mål och färdigheter i livet	Livsstil, ålder, grupp, kultur, social ställning osv kontra körbeteende	Spänningssökning Riskacceptans Gruppnormer Gruptryck	Förmåga att iaktta sig själv Egna förutsättningar
Mål och sammanhang för körningen	Val av färdväg Val av tidpunkt Motivens inverkan Färdplanering	Alkohol, andra droger, trötthet Halt underlag Rusningstid Unga passagerare	Egna motiv som påverkar valen Självkritiskt tänkande
Körning i trafik	Trafikregler Samspel Riskuppfattning Automatisering	Regelbrott Hålla avstånd Halt underlag Oskyddade trafikanter	Avpassning av körförmågan Egen körstil
Kontroll över fordonet	Bilens funktion Skyddssystem Kontroll över fordonet Fysikaliska lagar	Inget bilbälte Kollaps av fordonssystem Slitna däck	Avpassning av förmåga att kontrollera bilen

Provet är i fokus och styr utbildningen

Men det *är* ett stickprov som inte mäter riskbeteende!

VTI studie om körprov: Fler borde underkännas

70%

Ett forskningsprojekt vid VTI och Linköpings universitet avslöjar att en stor andel trafikskoleelever som testats i körsimulator inte borde ha godkänts på förarprov som de klarat.

Birgitta Thorslund

Dagens förarprov avslöjar inte riskbeteende tillräckligt bra, mer som ett stickprov där det går att slinka igenom enligt Birgitta Thorslund.

Slutsatser

Vad krävs?!

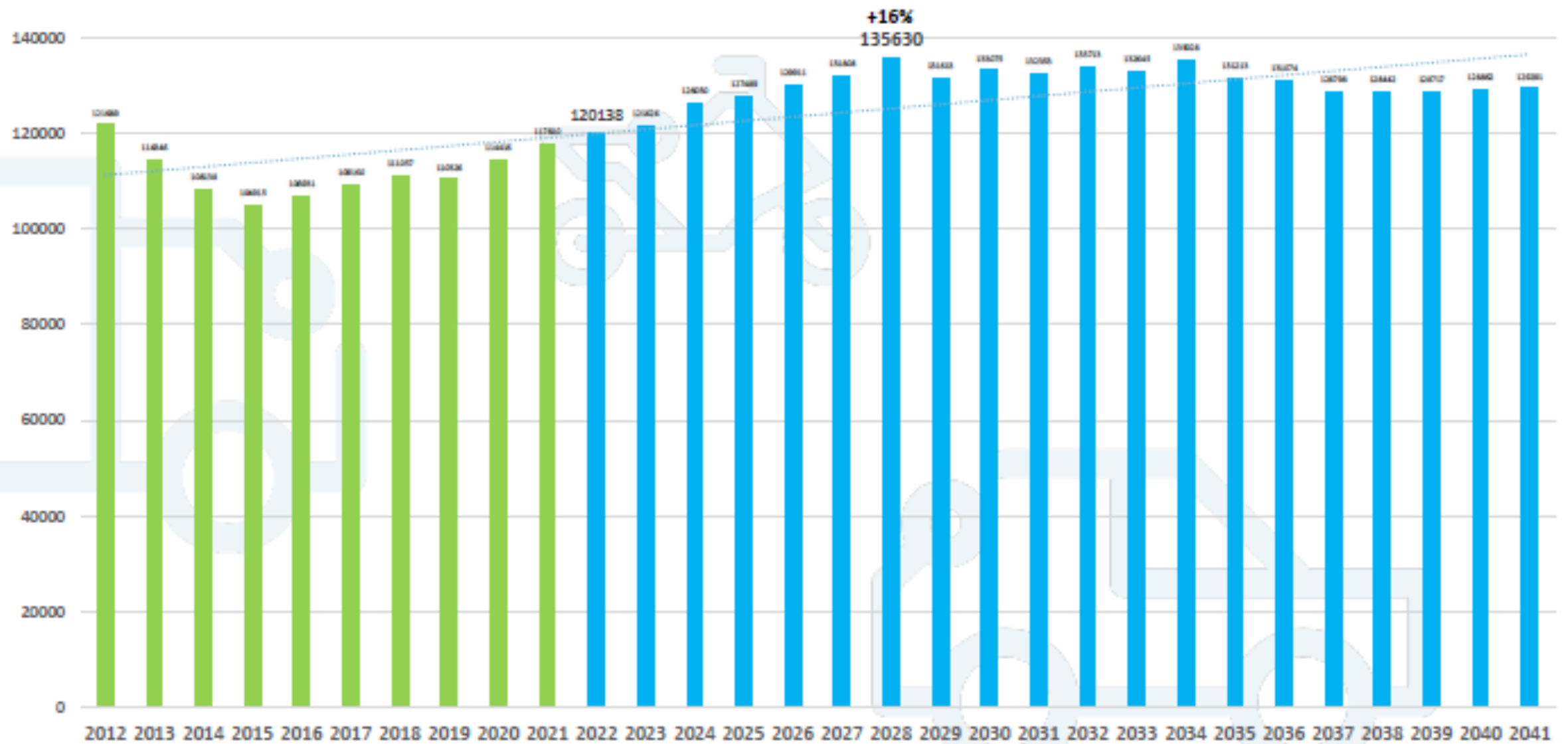
- Gör saker i rätt ordning såsom det är tänkt!
- Struktur, styrning och vägledning för körkortstagaren.
- Blir det så?!
- Svar: vet ej, det finns förslag men inget är beslutat.
- Men förändringar sker, bl.a. kring A-traktorer.

Faktorer att räkna med

Ökande befolkning = ökade behov

- Transportbehoven ökar bl.a. pga. ökad befolkning (*t.ex. godstransporter: + 38% mellan 2022 och 2040*)
(Källa: HUI).
- Yrkesförare saknas (*behov: + 25 000 – 50 000 till 2035*).
(Källa: Transportföretagen, TYA).
- 18-årskullarna ökar (+ 13% inom 5 år). (Källa: SCB).

18-årskullar – utfall och prognos, källa SCB, befolkningsmängd

Trafiklärar- utbildningen i Sverige

- 1,5 års utbildning på Yrkeshögskola (dvs. ej universitet).
- Ca 350 utbildas f.n. varje år.
- F.n. 14 aktiva utbildare spridda över Sverige.
- Brist på lärare – men just nu lågkonjunktur!

Anette Johannesson som jobbat som trafiklärare i 25 år, säger att fler trafiklärare behövs.
Foto: TT/SVT

Brist på trafiklärare i Sverige – branschen bedömer att 700 saknas

UPPDATERAD IDAG 14:13 PUBLICERAD IDAG 05:30

Det är brist på trafiklärare i Sverige. Anette Johannesson som är trafiklärare i Borås upplever att det blivit färre som vill utbilda sig till yrket.

– Det blir jobbigt, för kullarna blir större och du vill ta hand om eleverna, säger hon.

Hör Anette Johannesson berätta varför fler trafiklärare behövs i klippet ovan.

Sveriges Trafikutbildares Riksförbund märker bland sina medlemmar att det blivit svårt att rekrytera trafiklärare.

– På riksplanet har behovet av trafiklärare ökat och vi uppskattar att det saknas cirka 700 nya trafiklärare i Sverige i år och framöver, säger Christer Wickman, förbundssekreterare vid Sveriges Trafikutbildares Riksförbund.

Anette Johannesson från Borås som jobbat som trafiklärare i 25 år, önskar att det fanns fler utbildningsställen med fler utbildningsplatser.

Visioner för trafikläraryrket

Relativt kort sikt

- Automat först
- Grupputbildning – 3 elever i bilen
- Självvärdering (*selv vurdering*) hos elev
- Nyttja simulatorer (till rätt saker)

Visioner för trafikläraryrket

Lite längre sikt

- Mer teknik (i fordon och i trafiksystemet)
- Mer attitydpåverkan/beteende
- Mer analys av systemet – mindre manövrering
- Ny roll för föraren: *"Förare i beredskap"*
- Trafikläraren: *projektledare* för klimatsmart och trafiksäker mobilism.
- Trafikskolan: *centrum* för vidareutbildning genom hela livet för en mobilist.

Framtiden är här...

Tekniken finns, juridiken börjar komma på plats, men...

...vilken strategi behöver samhället ha för att utbilda morgondagens mobilister?!

Trafiken blir mer komplex med blandtrafik (nivå 0-5) och mer teknikinnehåll i fordon och i vägmiljön – och miljöaspekter på allt.

Vision för trafiklärarens roll i framtiden

GDE-matrisen

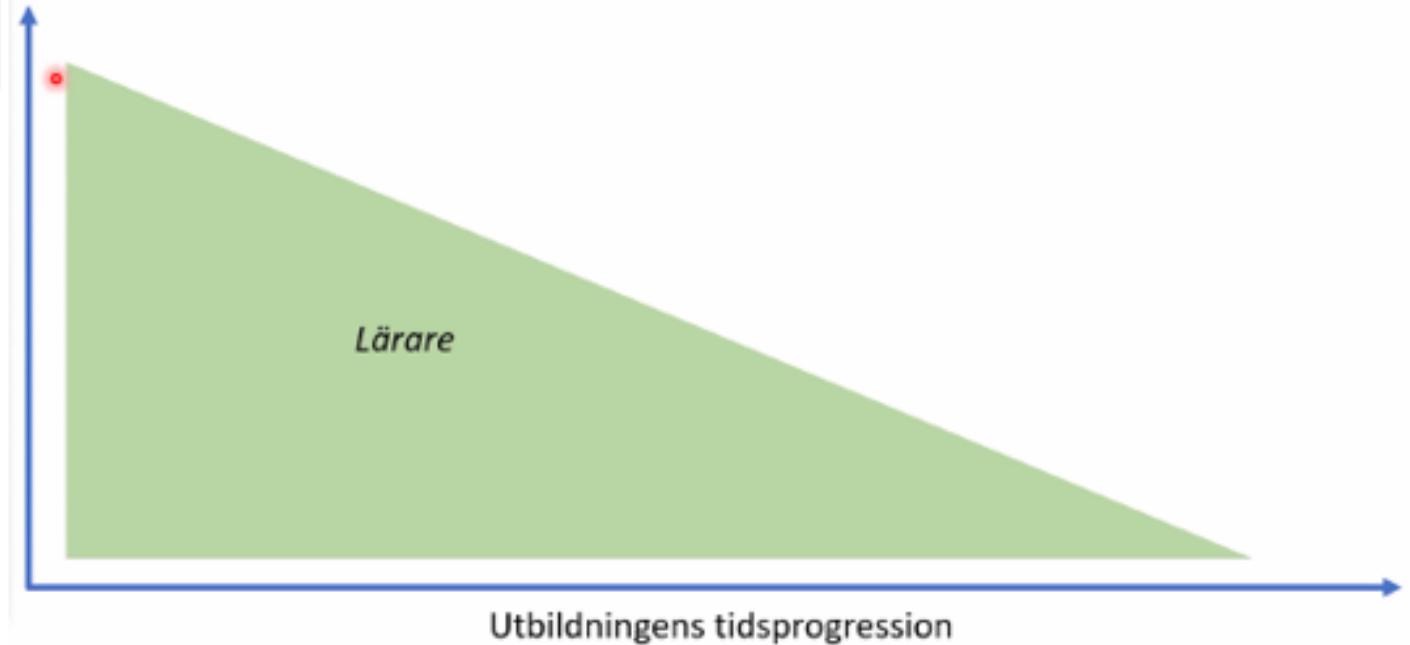
	Kunskaper och färdigheter	Riskhöjande faktorer	Självbedömning
Mål och färdigheter i livet	Livsstil, ålder, grupp, kultur, social ställning osv kontra körbeteende	Spänningssökning Riskacceptans Gruppnormer Gruppträck	Förmåga att iaktta sig själv Egna förutsättningar
Mål och sammanhang för körningen	Val av färdväg Val av tidpunkt Motivens inverkan Färdplanering	Alkohol, andra droger, trötthet Halt underlag Rusningstid Unga passagerare	Egna motiv som påverkar valen Självkritiskt tänkande
Körning i trafik	Trafikregler Samspel Riskuppfattning Automatisering	Regelbrott Hålla avstånd Halt underlag Oskyddade trafikanter	Avpassning av körförmågan Egen körstil
Kontroll över fordonet	Bilens funktion Skyddssystem Kontroll över fordonet Fysikaliska lagar	Inget bilbälte Kollaps av fordonssystem Slitna däck	Avpassning av förmåga att kontrollera bilen

Vision för trafiklärarens roll i framtiden

Mål: att eleven gör en
självvärdering, förstår sitt behov
av utbildning och efterfrågar
utbildning – *självinstruerande
förare.*

Coachande reflektion

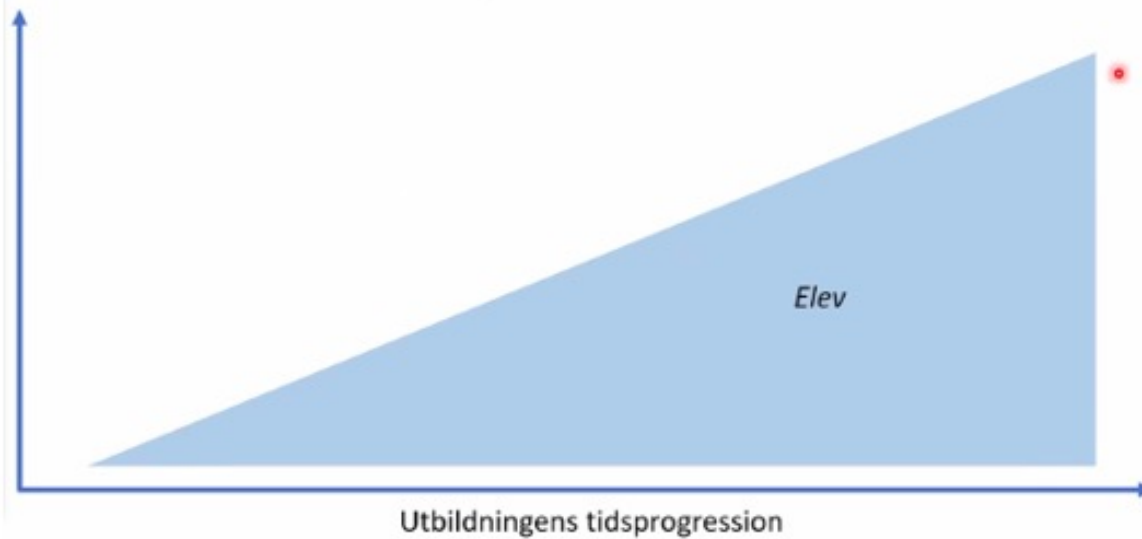
Mål - Självinstruerande förare

Vision för trafiklärarens roll i framtiden

Coachande reflektion

Mål - Självinstruerande förare

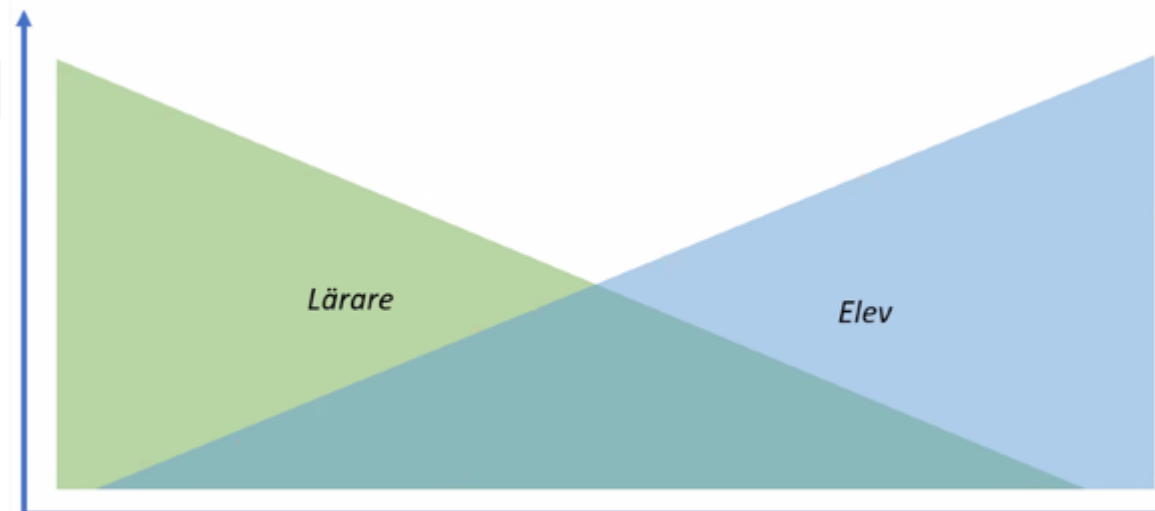

Vision för trafiklärarens roll i framtiden

Coachande reflektion

Mål - Självinstruerande förare

*För att bli en tänkande och säker förare behöver du
känna till och **kunna värdera** dina färdigheter och brister*

Samverkansgrupp mc och moped -21

Slutsats

En tydligare **struktur, styrning** och **vägledning** genom körkortsprocessen för behörighet B gagnar:

- **individ** (mer kompetens och bättre körkort för satsad tid och pengar),
- **handledare** (mer stöd för att uppfylla sin roll och sitt ansvar),
- **samhälle** (förbättrad trafiksäkerhet, ökad anställningsbarhet för transport, integration, regionalpolitik, steget mot autonom infrastruktur, stöd till klimatomställning etc.),
- **stat** (bättre resursutnyttjande för Trafikverket, nöjdare körkortstagare och positiv syn på staten),
- **fordonsindustrin** (balanserad övergång till automatväxlade fordon, kunder som på rätt sätt kan nyttja tekniskt),
- **utbildare** (att få göra sitt jobb som det är tänkt, möjliggör tydligare krav och ansvarsutkrävande, utvecklande av professionen, mer attraktivt yrke).

Trafikutbildningens och trafiklärarens roll kan utvecklas – en delvis outnyttjad resurs *för trafiksäkerhet och klimatsmart mobilism.*

Tack för ordet!